

Het raadsel van de Z van ZO

(Door Ton van Schijndel; uit Perfinpost nr. 110, sept. 2014)

Wat me al een tijdje verwondert is dat de perfin ZO vaak maar met alleen de Z te voorschijn komt. Dat alleen perforeren van de Z lijkt bewust te zijn gebeurd. Zie bijvoorbeeld de twee kaartstukjes met ZO-perfins (afb. 1). Allemaal alleen met de Z.

Afbeelding 1: twee kaartstukjes uit 1934 met alleen de Z in de zegels geperforeerd

De vraag is waarom dit dan bewust gebeurd kan zijn. Als we ervan uitgaan dat Z.O. oorspronkelijk stond voor Zwanenberg Oss dan is dat moeilijk te verklaren, want het bedrijf is niet uit Oss weggegaan.

Maar misschien heeft het iets te maken met het zelfstandig gaan opereren van twee onderdelen waaruit Zwanenberg bestond.

Directeur Saal van Zwanenberg heeft het nieuwe onderdeel Organon in 1923 opgericht. Aanvankelijk behoorde het tot hetzelfde Zwanenberg fabriekscomplex, maar in januari 1930 is een aparte fabriek voor Organon geopend (zie het artikeltje uit 1930).

Afbeelding 2: artikel in De Telegraaf van 9 januari 1930

**NIEUWE PHARMACEUTISCHE
INDUSTRIE.**

Tot bereiding van orgaanpreparaten
en vitaminen-concentraten.

(Van onzen correspondent.)

OSS, 9 Jan. -- In tegenwoordigheid van verschillende autoriteiten is hedenmorgen alhier de nieuwe fabriek geopend der N. V. „Organon”, tot bereiding van pharmaceutische orgaan-preparaten.

De N. V. „Organon” werkt onder wetenschappelijke leiding van prof. dr. E. Laqueur en prof. L. K. Wolff en bereidt haar preparaten in den letterlijken zin uit dierlijke organen. Zij is met het oog hierop in de onmiddellijke nabijheid gevestigd van Zwanenberg's slachterijen.

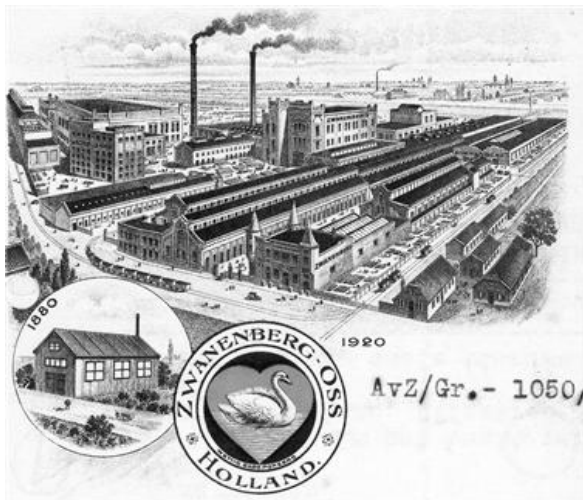
Behalve pharmaceutische preparaten bereidt de nieuwe industrie ook vitaminen-concentraten.

Afbeelding 3: de eerste Organon-fabriek. Het gebouw met de twee schoorsteenpijpen links zijn van de Zwanenberg-fabriek.

Organon (zie afb. 3) hield zich bezig met de bereiding van pharmaceutische orgaanpreparaten (geneesmiddelen). Zwanenberg (zie afb. 4) was vooral een vleeswarenfabriek. Twee heel verschillende bedrijfstakken dus.

En juist vanaf 1930 zien we dat in heel veel gevallen alleen de Z of soms de Z met een stukje van de O geperforeerd wordt.

Afbeelding 4: briefhoofd met het Zwanenberg-fabriekscomplex in 1920

Onderzoek in verzamelingen

Ik heb aan Nolco Oosterhagen en Nico van der Lee gevraagd of zij in hun verzameling wilden kijken naar dit verschijnsel.

Nolco: "In mijn verzameling heb ik al jaren een tweedeling gemaakt tussen compleet en incompleet. Bij mij beginnen de incomplete zegels te verschijnen in 267 en 268 (1930). Mijn veronderstelling is dat vanaf 1930/31 er een personeelslid is belast met perforeren die hetzij bewust, hetzij als sloddervos er een potje van heeft gemaakt. Er zijn meer bedrijven bekend waar dat ook zo ging."

Nico: "Als ik de langlopende series van Veth even uitsluit dan zie ik het volgende: tot en met nr. 254 wordt er heel netjes een goede ZO geperforeerd. Van 256 t/m 378 komen veel Z-ten voor en vooral in de eerste (245, 267, 268) is er dan niets van de O zichtbaar. (12x Z of ZC en 7x ZO). Van 380 t/m 478 is het weer veel meer ZO (2x Z of ZC en 8x ZO).

Kortom er is een periode waarin losse Z-ten en een Z met gedeeltelijke O erg vaak voorkomt. Ruwweg zit die periode tussen 1930 en 1938.

Bewust alleen de Z geperforeerd?

Zou het kunnen dat iemand in de postkamer van het bedrijf gedacht heeft dat ZO stond voor 'Zwanenberg Organon'. En dat toen Organon naar een nieuw, eigen fabrieksgebouw vertrok de perforator die persoon in kwestie alleen nog de Z wilde perforeren, omdat het om de post ging van de vleeswarenbranche Zwanenberg en niet langer om die van Organon? Dus een bewuste actie van iemand in de postkamer van Zwanenberg?

Nico van der Lee zegt daarover: "Als er zoveel losse Z-ten zijn dan zouden er ook net zo veel losse O-en moeten zijn. En ik heb er eerlijk gezegd nog nooit één (bewust) gezien. Dat pleit in mijn ogen sterk voor de gedachte dat iemand de O bewust wilde laten wegvallen. Als je de O naast de zegel laat komen dan ontstaan er geen losse O-en.

Afbeelding 5: advertentie voor Organon-producten in de Leeuwarder Courant 15 dec. 1936

Theorie

Het zijn allen maar theoretische vragen. Degenen die het antwoord op die vragen zouden kunnen weten zijn inmiddels al lang overleden vrees ik.

Zijn er leden die hierover misschien meer te melden hebben? Heb je meer informatie die een nieuw licht op de Z van ZO werpt? Laat het me weten via webmaster@perfinclub.nl.

Ton van Schijndel

Met dank aan Nolco Oosterhagen en Nico van der Lee voor het zoekwerk in hun verzamelingen.